

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum prædicta nomina significant substantiam diuinam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Vtrum praedicta nomina significant diuinam substantiam.

De quibus i
ar. prec.

Lib. 1. ca. 4. a
medio.

De quibus i
ar. prec.

Cap. 2. non
pultis pro-
cul ante me-
dium.

Ca. 7. & 11.
ante mediu.

In propo-
s. 1. 2. inter
op. ar. Arist.

Lib. 7. Peri-
her. in prin.

Lib. 1. ca. 4. a
medio illius.

cap. 4. par. 1.

QUINTO quaeritur vtrum praedicta nomina significant diuinam substantiam. Et videtur quod non. Dicit enim Damasc. 4. lib. Oporteret singulū eorum quae in Deo dicuntur, non quid est fm substantiam significare existimare: sed quod non est ostendere, aut habitudinē quandā, aut aliqd eorum a quibus separatur, aut aliqd eorū quae assequuntur naturā, aut operationem. Esse autē quod substantialiter de aliquo praedicatur, significat quid est substantia eius. praedicta ergo nosa non predicantur substantialiter de Deo, tāquam eius substantiam significātia.

¶ 1 Præt. Nullum nomen quod significat substantiam alicuius rei, vere pōt de eo negari. Dicit enim Dionys. 2. cap. Caele. hierar. qd in diuinis negationes sunt veræ affirmaciones vero incompatta: ergo tālia nomina non significant substantiam diuinam.

¶ 2 Præt. Hæc nomina significant processus diuinę bonitatis in res, sicut dicit Dionys. 3. lib. de Diu. nomi. sed bonitates a Deo procedentes, non sunt ipsa diuina substantia. ergo huiusmodi nomina non significant diuinam substantiam.

¶ 3 Præt. Origen. dicit qd Deus dicitur sapiens, quia sapientia nos implet: hoc autem non significat diuinam substantiam, sed effectum. ergo praedicta nomina non significant diuinam substantiam.

¶ 4 Præt. In lib. de Causis dicitur qd causa prima non nominatur, nisi noie causati primi, quod est intelligentia: cum autem causa nominatur nomine sui causati, non est praedicatio per essentiam, sed per causam. ergo nomina quae de Deo dicuntur, nō predicantur de Deo substantialiter: sed causaliter tantū.

¶ 5 Præt. Nomina significant conceptiones intellectuū, patet per Philof. in principio Perihet. sed nos diuinam substantiam intelligere nō possumus, non enim scimus de eo quid est sed quoniam est, vt dicit Damasc. ergo non possumus eum nominare aliquo nomine, nec significare eius substantiam.

¶ 6 Præt. Omnia diuinā bonitatē participant, vt patet per Dionys. 4. c. de diu. no. sed non oīa participant eius substantiā, quae est solū in tribus personis. ergo diuina bonitas nō significat eius substantiam.

¶ 7 Præt. Deum cognoscere non possumus, nisi ex similitudine creaturae, quia vt dicit Apost. Rom. 1. Inuisibilia Dei &c. sed secundum qd ipsum cognoscimus, ita & ipsum nominamus. ergo non nominamus ipsum nisi ex similitudine creaturarum: sed quādo aliquid nominatur ex similitudine alterius, nomen illud non praedicatur de ipso substantialiter, sed metaphoricē. Quod per hoc patet quod postorius de Deo dicitur, & per prius de eo a quo sumitur similitudo, cum tamē quod significat substantiam alicuius, primo de eo praedicetur.

¶ 8 Præt. Secundum Philof. 8. Meta. significare substantiam, est significare hoc, & nihil aliud. Si ergo hoc nomen bonum significat substantiam diuinam, nihil erit in substantia diuina quod non hoc nomine significetur, sicut etiam nihil est in substantia humana, quod non significetur, hoc nomine homo: sed hoc nomen bonum non significat sapientiam, ergo sapientia nō erit substantia diuina, & pari rōne nec omnia alia. ergo non potest esse qd huiusmodi omnia nomina significant diuinam substantiam.

¶ 9 Præt. Sicut quantitas est causa a qualitate & si-

F multitudinis qualitas, ita & substantia identitatis. Ergo omnia huiusmodi nomina significant substantiam Dei, secundum ea non attenderet, vel aequalitas vel similitudo, sed magis identitas. Et ita creatura dicitur idem de eo, ex hoc qd eius sapientiam, vel bonitatē imitatur, vel aliqd huiusmodi, quod est inconueniens.

¶ 11 Præt. In Deo qui est principium totius naturae, nihil potest esse contra naturam, nec ipse etiam aliquid cōtra naturam facit: sicut habetur in glo. Roman. 1. hoc autem est contra naturam qd accidens sit substantia. Cum ergo sapientia, iustitia, & huiusmodi secundum se sint accidentia, non potest esse, quod in Deo sint substantia.

¶ 12 Præt. Cum dicitur, Deus bonus, iste terminus est complexus: nulla autem esset complexio si bonitas Dei esset ipsa eius substantia. ergo non videtur qd bonum significet diuinam substantiam, & eadem ratione, nec alia similia nomina.

¶ 13 Præt. Aug. dicit, qd Deus omnem formam nostri intellectus subterfugit, & ideo intellectui permittus esse non potest: hoc autem non esset si ista nomina significarent diuinam substantiam, quia Deus corresponderet formae nostri intellectus. ergo huiusmodi nomina non significant diuinam substantiam.

¶ 14 Præt. Dion. dicit 1. capite mysticae Theologiae, quod optime homo Deo vnitur in cognoscēdo, qd cognoscens de ipso, nihil cognoscit: hoc autē non esset si ista quae concipit & significat, essent diuina substantia. ergo idem quod prius.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit 7. de Trinitate Deo est hoc esse, quod est fortem esse, vel sapientē esse, & si quid de illa simplicitate dixeris quae eius substantiam significat. ergo omnia huiusmodi significant diuinam substantiam.

¶ 1 Præt. Boetius dicit in lib. de Tri. qd cum quis aliquid praedicat prater relationem in diuinam veritatem praedicationem, cuncta mutantur in substantiam. sicut iustus etsi qualitate significare videatur, significat tñ substantiam & similiter magnus, & huiusmodi alia.

¶ 2 Præt. Omne quod dicitur per participationem reducitur ad aliqd per se & essentialiter dictū: sed praedicta nomina de creaturis dicuntur per participationē. ergo cum reducātur in Deum sicut in causam primam, oportet qd de Deo dicantur essentialiter. Et ita sequitur quod significant eius substantiam.

RESPON. Dicendum, quod quidam postierunt, quod ista nomina dicta de Deo, non significant diuinam substantiam. Quod maxime expresse dicit Rabby Moy. Dicit autē huiusmodi nomina de Deo dupliciter esse intelligenda. Vno modo per similitudinem effectus, vt dicatur Deus sapiens, non quia sapientia aliquid sit in ipso: sed qa ad modum sapientis in his effectibus operatur, ordinādo scilicet vnum quodque ad debitum finem. Et similiter dicitur viuens in quantum ad modum viuētis operatur quasi se seipso agēs. Alio modo per modum negationis, per hoc quod dicimus Deum esse viuētē, nō significemus vitam in eo aliqd esse. sed remoueamus a Deo illum modū essendi, quo res inanimata existunt. Similiter cum dicimus Deum intelligētē, non intelligimus significare intellectum aliquid in ipso esse: sed remoueamus a Deo illum modū effectendi, quo bruta existunt, & sic de alijs. Vterque autem modus videtur esse insufficiens & inconueniens. Primus quidem duplici rōne. Quarum prima est, quod secundum hanc expositionem nulla differentia esset inter

tiones horum nominum esse veras de Deo, q̄ tamen nō asserit affirmaciones esse falsas, sed incompatas. Quantum n. ad rem significatam, Deo vere attribuntur, que in eo aliquo modo est, ut iā ostensum est: sed quantum ad modum quem significant, de Deo negari p̄nt. Quodlibet. n. istorum nominum significat aliquam formam definitam, & sic Deo non attribuntur, ut dictum est. Et ideo absolute de Deo possunt negari, quia ei non cōveniunt per modum qui significatur: modus. n. significatus est s̄m q̄ sunt in intellectu nostro, ut dictum est. Deo autē conueniunt sublimiori modo, unde affirmatio incompata d̄r quasi nō oīno cōuenienter coniuncta pp̄ diuersum modum. Et ideo s̄m doctrinā Dionysii tripliciter ista de Deo dicuntur. Primo quidem affirmatiue, ut dicamus Deus est sapiens. Quod quidem de eo oportet dicere, propter hoc quod est in eo similitudo sapientiæ ab ipso fluentis: quia t̄s non est in Deo sapientiæ, qualem nos intelligimus & nominamus, potest vere negari, ut dicitur, Deus non est sapiens. Rursum quia sapientiæ non negatur de Deo, quia ipsa deficiat a sapientiæ: sed quia supereminens est in ipso quā dicitur, aut intelligatur: ideo oportet dicere quod Deus sic super sapiens. Et sic per istum triplicem modum loquendi, secundum quem dicitur Deus sapiens, perfecte Dionysius dat intelligere, qualiter ista Deo attribuantur.

AD TERCIUM dicendum, quod ista nota d̄r significare diuinos peccatus; q̄a primo sunt imposta ad significandū istas peccationes, s̄m q̄ sunt in creaturis; & ab earū similitudine intellectus noster manuducitur, ut h̄mōi Deo eminentiori modo attribuat.

AD QUARTUM dicendum, quod verbum Origenis non est intelligendum, quod hoc intendimus significare cum dicimus, deus est sapiens, quod deus est causa sapientiæ: sed quia ex sapientiā quam causat, intellectus noster manuducitur, ut sibi sapientiā supereminenter attribuat, ut dictum est.

AD QUINTUM dicendum, q̄ cum d̄r deus intelligēs, notatur noīe sui causati; q̄a nomē q̄d sui causati substantiā significat, sibi nō definite attribui p̄t, s̄m quē modū nomen significat. Et sic hoc nomen quāuis eī aliquo modo cōueniat, nō tamē cōuenit ei ut nomen eius: quia id quod significat nomen, est definitio: causato vero conuenit, ut nomen eius.

AD SEXTUM dicendū, q̄ ratio illa probat quod deus non potest nominari nomine, substantiam ipsius designante, vel comprehendente, vel adæquantē. Sic enim de deo ignoramus quid est.

AD SEPTIMUM dicendum, q̄ sicut oīa participāt dei bonitatem, non eandem numero, sed per similitudinē ita participāt p̄ similitudinē esse dei. Sed in hoc differt, nam bonitas importat habitudinem alicuius causæ, est enim bonum diffusiuum sui: essentia autem significatur in eo, in quo est, ut quiescens.

AD OCTAuum dicendū, q̄ in effectu inueniūt aliqd̄ p̄ quod assimilatur suæ causæ, & aliqd̄ p̄ quod a sua causā differt. Quod quidē conuenit ei vel ex materia, vel ex aliquo h̄mōi: sicut patet in latere indurato p̄ ignem. Nā in hoc p̄ lutum calefiat ab igne, igni similatur: in hoc vero q̄ calefactum ingrosset, & induretur differt ab igne: sed h̄t hoc ex materiæ conditione. Si ergo id in quo later igni similatur, de igne dicitur, proprie dicitur de eo, & eminentius, & per prius. Ignis enim est calidior quā later, & iterum eminentius: nam later est calidus quasi calefactus, ignis autem naturaliter. Si vero id in quo later

Ab igne differt, dicamus de igne, falsum erit, & nomen huiusmodi conditionem in se oī intellectu habens, de igne nō poterit dici, nisi metaphorice. Falsum est enim igne, qui est subtilissimum corpus, grossum dici. Durus autē dici potest, propter violentiam actionis, & non faciem potentia passionis. Similiter consideranda sunt in creatoris quadam secundum quæ Deo simulantur, quæ quāntū ad rem significatam, nullam imperfectionem important, sicut esse, viuere, & intelligere, & huiusmodi. Et illa proprie dicuntur de Deo, immo per prius de ipso, & eminentius quā de creaturis. Quā d̄ vero sunt, secundum quæ creatura differt a Deo, consequentia ipsam prout est ex nihilo, sicut potentialitas, privatio, motus, & alia huiusmodi. Et ista sunt falsa de Deo. Et quæcumq; nomina in sui intellectu conditiones huiusmodi claudūt, de Deo dici nō possunt, nisi metaphorice, sicut leo, lapis, & huiusmodi, propter hoc quod in sui definitione habent materiam. Dicuntur autem huiusmodi metaphorice de Deo, propter similitudinem effectus.

AD NONVM dicendum, q̄ ratio illa procedit de eo, quod significat substantiā definitiue, vel circumscripitiue. Sic autem nullum istorum nominum substantiam Dei significat, ut dictum est.

AD X. dicendum, quod quāuis huiusmodi perfectiones in Deo sint ipsa diuina substantia: tamen in creatura non sunt substantiales prædictæ diuinae perfectiones. Et ideo secundum eas creaturas nō dicitur Deo eadem, sed similes.

AD XI. dicendum, quod hoc esset contra naturam, si sapientiā eiusdem rationis cum ea quæ est accidens, in Deo esset: hoc autem nō est verum, ut ex prædictis patet. Nec tamen auctoritas inducta est ad propositum: nihil enim contra naturam Deus facit in seipso, quia in seipso nihil facit.

AD XII. dicendum, quod complexio huius termini cum dicitur, Deus bonus, non refertur ad aliquā compositionem que sit in Deo: sed ad compositionem quæ est in intellectu nostro.

AD XIII. dicendum, q̄ Deus subterfugit formā intellectus nostri quasi oēm formā intellectus nostri excedēs: non autem ita q̄ intellectus noster secundum nullam formam intelligibilē Deo assimilatur.

AD XIV. dicendum, q̄ ex quo intellectus noster diuinā substantiam non adæquat, hoc ipsum quod est Dei substantia remanet, nostrum intellectū excedens: & ita a nobis ignoratur. Et propter hoc illud est vltimum cognitionis humanæ de Deo, q̄ scire Deum nescire, inquitur cognoscit illud q̄d Deus est, omne ipsum quod de eo intelligim⁹ excedere.

ARTICVLVS VI.

Verum ista nomina sint synonyma?

Sexto queritur vtrum ista nomina sint synonyma. Et videtur q̄ sic. Synonyma enim nomina dicuntur quæ omnino idē significant: sed omnia ista nomina de Deo dicta significant idē, quia significant diuinam substantiā, quæ est omnino simplex & vna, ut ostensum est, ergo oīa ista nomina sunt synonyma. ¶ Præ. Damasc. dicit q̄ in diuinis omnia sunt vna, præter ingenerationem, generationē, & processione: sed nomina significatiua vnum sunt synonyma, ergo omnia nomina dicta de Deo, præter ea quæ significant proprietates personales, sunt synonyma. ¶ Præ.

In corp. art.
In corp. art.
In corp. art.
In corp. art.
In corp. art.
In corp. art.

Fig. car. my
theol.
& cap. 2. p.
lect. Hierar.
ad iudic. 1.
2. & 3. de di.
nominibus.

In corp. art.

K